

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร
The Development of Education Tourism Routes of Stucco Artworks
in Mueang Phetch

Received: November 4, 2019
Revised: December 27, 2019
Accepted: January 7, 2020

จิตตรา มาคะผล และคณะ*
Jittra Makapol, et al.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นในอำเภอเมืองเพชรบุรี โดยการสำรวจงานปูนปั้นที่มีความสำคัญ งดงาม และโดดเด่น และคัดเลือกโดยคำนึงถึงสภาพและลักษณะงานตลอดจนสถานที่ตั้ง นำมาออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ และทดลองท่องเที่ยว รวบรวมข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ นักเรียน นักศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 113 คน ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ศึกษางานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชรภายในวัด จำนวน 71 แห่ง และนอกบริเวณวัด จำนวน 3 แห่ง 2) ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร โดยมีแก่นเรื่องที่แตกต่างกัน จำนวน 4 เส้นทาง พร้อมจัดทำคู่มือประกอบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ในแต่ละเส้นทาง จำนวน 4 เล่ม 3) ผลการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวฯ ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความประทับใจและได้เรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นในเรื่องต่างๆ เช่น สถานที่ตั้ง ลวดลายปูนปั้น วิธีการปั้น การเตรียมปูนปั้นแบบโบราณ และช่างปั้นที่มีฝีมือของจังหวัดเพชรบุรีทั้งในอดีตและปัจจุบัน

คำสำคัญ : งานศิลปกรรมปูนปั้น/ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้/ การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว

* อาจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Dr., Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand และคณะผู้ร่วมวิจัย 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริบุญ จงวุฒิวาศย์ Assistant Professor Dr. Kiriboon Jongwutiwes ข้าราชการบำนาญ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Retired Government Official, Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand 2) อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ Dr. Bamroong Chamnanrua ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand 3) อาจารย์ ดร.อนัน ปันอินทร์ Dr. Anan Punin ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Curriculum and Instruction Department, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand 4) อาจารย์ ดร.พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข Dr. Panpat Plungsricharoensuk ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร Department of Lifelong Education, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail Address: makaphol_j@su.ac.th

Abstract

This research used R & D methodology. The main objective is to develop educational tourism routes of stucco artworks in Mueang Phetchaburi district. By surveying stucco artworks that are important, beautiful and distinctive, and selecting by considering the condition and nature of the works, as well as the location, and designing the educational tourism routes, then trying out the routes. Collecting data from people in local area, students, and relevant persons, totally 113 persons. The research results were as follows: 1) Studied of the Mueang Phetch Stucco Artworks in 71 temples and 3 places outside the temple. 2) Designed educational tourism routes of Stucco Artworks in Mueang Phetch into 4 routes and 4 themes, and made 4 guide books on those routes. 3) The result of tourism activities, the participants were impressed and learned about stucco artworks in various issues such as location, patterns, sculpturing method, traditional stucco preparation, and sculptors in Phetchaburi Province, both in the past and present.

Keywords : Stucco Artworks/ Touring for Learning/ Tourism Routes Development

บทนำ

การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้หรือสังคมฐานความรู้ นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องสร้างลักษณะนิสัยรักการเรียนรู้ และตระหนักว่าการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นเพียงช่วงเวลาหนึ่งของชีวิต การสร้างศักยภาพในการดำเนินชีวิตจะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ อีกจำนวนมากจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่รอบตัวเรา

แหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการศึกษา การนำแหล่งดังกล่าวมาจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และเพื่อความบันเทิง เป็นการใช้ทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ งานศิลปกรรมมีหลายสาขา ทั้งด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ในจำนวนเหล่านี้ปูนปั้นเป็นประติมากรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งการดำปูน การออกแบบ และกรรมวิธีการปั้น ซึ่งแหล่งที่มีฝีมือช่างที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักของวงการช่างต้องเป็นช่างปูนปั้น “เมืองเพชร”

ช่างปูนปั้นเมืองเพชรมีชื่อเสียงและสืบทอดผลงานกันมาหลายรุ่น มีงานที่มีลักษณะเฉพาะและผลงานได้ปรากฏในงานสำคัญ เช่น ครุฑนิล อินฟ้าแสง ครุฑเลิศ พวงพระเดช ครุฑแป้ว บำรุงพุทธ ครุฑหวน ตาลวันนา ครุฑช่างปูนปั้นรุ่นแรกๆ ของเพชรบุรี และรุ่นปัจจุบัน เช่น ครุฑทองร่วง เอมโอบุชฎี ครุฑเฉลิม พิงแดง ครุฑหวล อรชร ครุฑสมบัติ พลุกเกิด เป็นต้น ผลงานที่โดดเด่น ได้แก่ การปฏิสังขรณ์วัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวัง เมื่อครั้งฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ ในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นต้น และผลงานปูนปั้นชุมประตู่วัดหน้าบันพระอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ ของวัดสำคัญๆ ในจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดใกล้เคียง

ผลงานปูนปั้นเมืองเพชร เป็นงานที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งปูนปั้น การออกแบบลวดลาย วิธีการทำงานของช่าง จะยึดวิธีการแบบโบราณ ผลงานแต่ละชิ้นมีความละเอียด ประณีต เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากผลงานดังกล่าวสมควรที่คนรุ่นหลังจะช่วยกันสืบสานให้เกิดการเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานปูนปั้นให้แก่คนทั่วไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร ซึ่งได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรีที่มีประติมากรรมปูนปั้นที่มีความโดดเด่น มีคุณค่า ทั้งด้านความงดงาม ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้สนใจได้เกิดการเรียนรู้งานศิลปะปูนปั้นจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสาน และเกิดความภาคภูมิใจในผลงานปูนปั้นดังกล่าว

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษาข้อมูลงานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร
- 2) ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร
- 3) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร
- 4) เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ รูปแบบที่สำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือการเรียนรู้ตามอัธยาศัย อันมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ให้ความรู้ได้ตลอดเวลาอยู่ทั่วไปในสังคม การจัดการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไม่ทำให้เกิดความแปลกแยกกับธรรมชาติของแหล่งเรียนรู้นั้น โดยจัดให้กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้นั้น กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ตื่นตาตื่นใจ รู้สึกว่าคุ้มค่า และเป็นสิ่งที่บุคคลสร้างการเรียนรู้ของตนเอง ควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมดังกล่าว เพื่อจะไม่ทำให้การศึกษาเป็นสิ่งที่แปลกแยกออกจากชีวิตจริง และเป็นการศึกษาที่จะหยั่งรากลงในภูมิปัญญาของแต่ละคน

แนวคิดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงเป็นไปเพื่อการพักผ่อน การหาประสบการณ์ใหม่ๆ แต่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งออกแบบให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้จากแหล่งท่องเที่ยววันนั้นๆ ด้วย

วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (Pinkaew, 2008) กล่าวถึงหลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ว่าเป็นการนำเสนอสิ่งต่อไปนี้ 1) วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ 2) ศิลปะท้องถิ่น 3) กิจกรรมทางเศรษฐกิจ 4) ความแตกต่างของเมือง และชุมชน 5) รูปแบบทางวัฒนธรรม 6) ประเพณี และเทศกาลท้องถิ่น และได้ทบทวนการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวแบบผสมผสานว่าเกิดจากการวางแผนผังในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นหลายประเภทในบริเวณเดียวกัน เพื่อกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น หรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น โดยมีหลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวแบบผสมผสาน ดังนี้

- 1) การกำหนดเส้นทาง ควรเริ่มจากการพิจารณาตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ จัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เข้าด้วยกัน
- 2) การจัดเส้นทางในลักษณะวงจรบรรจบ ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดเส้นทาง ไม่ต้องย้อนกลับไปเส้นทางเดิม
- 3) การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่าง อาจทำขึ้นหลายเส้นทาง หรือหลายระบบ เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาหรือความสนใจต่างกัน หรือมีความน่าสนใจหลายด้านอยู่ร่วมกัน

4) เส้นทางท่องเที่ยว อาจใช้พาหนะในการเดินทางต่างกัน ทำให้เกิดความน่าสนใจแตกต่างกันตามความเหมาะสมของสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ และลักษณะเฉพาะตัวเมืองนั้น ๆ

5) เส้นทางท่องเที่ยวไม่ควรจำกัดอยู่เพียงภายในเมืองเท่านั้น แต่ควรต่อเนื่องกับเส้นทางท่องเที่ยวภายนอกเมืองในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติด้วย

นอกจากนี้ ปรีชญาพร พัฒนาผล Patanapol (2011) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมแม่น้ำเพชรบุรีว่าควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนา โดยอาจประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน แหล่งท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยรูปแบบการท่องเที่ยวควรเป็นการท่องเที่ยววัฒนธรรม เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรีล้วนเป็นแหล่งรวมทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สำคัญทั้งงานศิลปะ งานช่างแขนงต่างๆ งานสถาปัตยกรรม วิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมชุมชน

งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร เพชรบุรีเป็นเมืองแห่งช่างศิลป์ที่สืบทอดกันมาช้านาน งานศิลปกรรมเมืองเพชรเป็นผลงานที่เกิดจากช่างพื้นบ้าน และได้พัฒนาฝีมือ รูปแบบ เนื้อหา จนเป็นลักษณะเฉพาะของช่างเมืองเพชรบุรี พร้อมกันนั้นได้มีการถ่ายโอน ค้นคว้า ศึกษาวิธีการทางศิลปกรรมของกลุ่มช่างจากวัดต่างๆ จนมีรูปแบบเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็น "งานสกุลช่างเมืองเพชร" ที่มีมาแต่โบราณและยังคงอยู่ในปัจจุบัน งานสกุลช่างเมืองเพชรที่โดดเด่นที่สุดคือ งานปูนปั้น ศิลปกรรมแขนงนี้ได้สร้างชื่อเสียงแก่ชาวเมืองเพชรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะฝีมือการบูรณะวัดพระแก้วและพระบรมมหาราชวัง เอกลักษณ์ของงานมีความเฉพาะตัวทั้งการออกแบบลวดลาย วิธีการทำงาน รวมถึงวัสดุที่ยังคงยึดตามยุคโบราณที่มีคุณภาพสูงและเก็บไว้ได้นาน ลวดลายของงานปูนปั้นเมืองเพชรจะแตกต่างหลากหลาย ไม่นิยมทำให้ซ้ำกัน

ดวงกมล บุญแก้วสุข (Boonkaewsuk, 2014) ศึกษาศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี งานปูนปั้นปัจจุบันย้อนอดีตพบว่า 1) งานปูนปั้นสกุลช่างเพชรบุรียุคปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแนวประเพณีสร้างสรรค์กับกลุ่มอนุรักษ์แนวประเพณีไทย สัมพันธ์กับบทบาทและความคาดหวังของสังคมต่อช่างปูนปั้นสกุลช่างเพชรบุรีในฐานะของผู้สืบทอดวัฒนธรรมและงานช่างโบราณ 2) เอกลักษณ์ในงานปูนปั้นสกุลช่างเพชรบุรียุคปัจจุบันมีทั้งส่วนที่สืบเนื่องและพัฒนาขึ้นใหม่ภายใต้บริบททางสังคมยุคปัจจุบัน โดยเอกลักษณ์บางประการกลับไม่ใช่รูปแบบนิยมและแพร่หลายอยู่เฉพาะบางกลุ่มช่างเท่านั้น 3) ผลงานปูนปั้นเมืองเพชรบุรียุคปัจจุบันมีการพัฒนาสืบเนื่องกับกระแสนางเมืองเพชรบุรี ปรากฏหลักฐานระหว่าง พ.ศ. 2460 - 2510 ได้แก่ แบบลวดลายอสมมาตร การสร้างงานแนวสันนิษฐาน แบบแผนการออกลวดลายในงานหน้าบัน และความนิยมแสดงเรื่องราวผ่านงานประติมากรรมหรืองานประติมากรรม ผ่านกลุ่มประติมากรรม "ตัวทับลาย"

พระมหาสมนึก จันทร์ทอง (Chanthong, 2008) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของงานปูนปั้นในด้านอื่นๆ ไว้ในงานวิจัยเรื่อง ศิลปะปูนปั้นเมืองเพชรบุรีกับการสร้างคุณค่าและมูลค่าทางวัฒนธรรม ว่า งานปูนปั้นเป็นการสร้างสรรค์ศิลปะด้านประติมากรรม ปรากฏให้เห็นตามสถานที่ต่างๆ เช่น อุโบสถ วิหาร ฯลฯ เพื่อเน้นความงาม ความโอ้อ่า แสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ในด้านคุณค่าของงานปูนปั้นพบว่า มีความงดงามด้านรูปแบบ การจัดองค์ประกอบ และการถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญา โดยในงานปูนปั้นแต่ละชิ้นจะสะท้อนความคิด การสร้างสรรค์ และสอดแทรกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เอาไว้ อีกทั้งยังสะท้อนคติความเชื่อและหลักธรรมตามพระพุทธศาสนาอีกด้วย โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ยังได้กล่าวถึงงานปูนปั้นในแง่ของการเป็นแหล่งรายได้

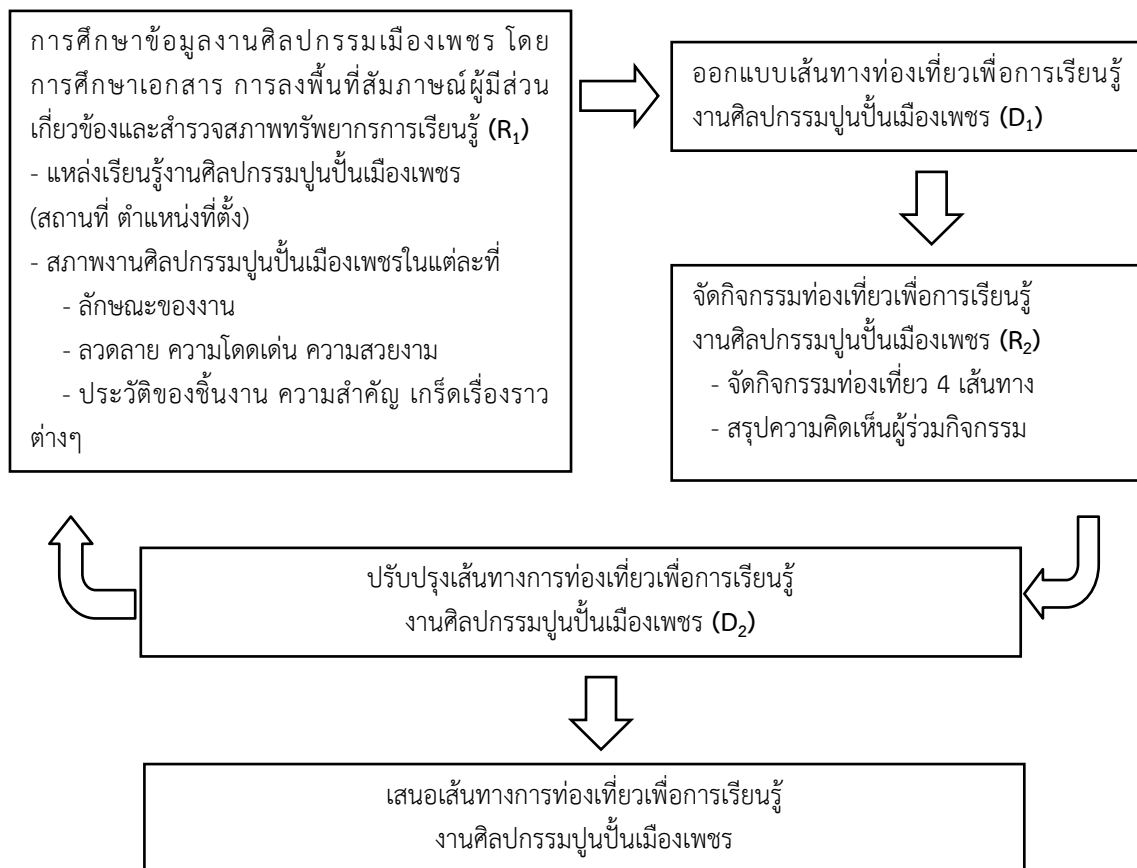

เช่น ก่อให้เกิดรายได้ของกลุ่มช่าง สถานที่ทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องกับหรืองานแสดงปูนปั้น และงานปูนปั้นในแง่ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ขวัญชนก ทองล้วน (Thonglaun, 2015) ศึกษาวิเคราะห์พลวัตและบทบาทหน้าที่ของงานปูนปั้นรามเกียรติ์ในฐานะศิลปกรรมร่วมสมัย โดยศึกษางานปูนปั้นรามเกียรติ์ที่สร้างขึ้นในโครงการถนนคนเดินราชดำเนิน ยามเย็น จังหวัดเพชรบุรี พบว่างานปูนปั้นรามเกียรติ์ชุดนี้มีบทบาทหลายประการ ได้แก่ 1) ด้านการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน 2) ด้านการสืบทอดความรู้เชิงช่างของเพชรบุรี เป็นการขยายพื้นที่การเรียนรู้เกี่ยวกับงานปูนปั้นให้ออกมานอกพื้นที่วัด ถือเป็น การนำเสนอ “ภาพจับ” ซึ่งเป็นศิลปะชิ้นสูงของช่างเพชรบุรีในลักษณะใหม่ คือเป็นงานลอยตัวมองได้รอบด้าน 3) ด้านการสืบทอดเรื่องรามเกียรติ์ในฐานะรามเกียรติ์สำนวนใหม่ที่เกิดขึ้นในการสร้างสรรค์งานศิลปะของจังหวัดเพชรบุรี 4) ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องสกุลช่างมาเป็นจุดขายและช่วยทำให้ถนนราชดำเนินกลายเป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยในรูปแบบวิจัยและพัฒนา (R & D) มีขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลงานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร ขั้นตอนที่ 3 จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร ตามเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 4 เส้นทาง และขั้นตอนที่ 4 เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร สรุปขั้นการดำเนินงานดังตารางแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงการดำเนินการวิจัย

1) ขั้นตอนที่ 1 (R₁) ศึกษาข้อมูลงานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร โดยการศึกษาจากเอกสาร สิ่งพิมพ์

เอกสารออนไลน์ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวและสำรวจงานปูนปั้นในอำเภอเมืองเพชรบุรี มีรายละเอียดดังนี้

1.1) ศึกษาเอกสาร โดยการสืบค้นรายชื่อวัดที่มีปูนปั้นในอำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน 71 วัด และงานปูนปั้นนอกวัดที่น่าสนใจตามประเด็นของสถานที่และตำแหน่งที่ตั้งของงานศิลปกรรมปูนปั้นที่มีความสำคัญและความโดดเด่น สภาพและลักษณะของงานศิลปกรรมปูนปั้นในแต่ละแห่ง ประเภทของงานและตำแหน่งที่ระดับปูนปั้น ลวดลาย ความงดงามและคุณค่าของงาน รวมทั้งความเป็นมาของปูนปั้น

1.2) จัดทำแผนที่วัดทั้ง 71 วัด

1.3) ลงพื้นที่วิจัยครั้งที่ 1 ทำการสำรวจสถานที่และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการและอาจารย์สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 2 ท่าน ช่างปูนปั้นชั้นครูในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 ท่าน เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ที่มีความรู้เรื่องงานศิลปกรรมปูนปั้น จำนวน 3 รูป

1.4) คัดเลือกวัดที่มีผลงานโดดเด่น มีคุณค่า จำนวน 27 วัด

1.5) คัดเลือกแหล่งเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นนอกวัด จำนวน 3 แห่ง

1.6) ลงพื้นที่วิจัยครั้งที่ 2 สำรวจงานปูนปั้นทั้งในวัดและนอกวัดที่คัดเลือกไว้และสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

1.7) ประชุมสรุปองค์ความรู้และแหล่งเรียนรู้จากการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

2) ขั้นตอนที่ 2 (D₁) การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร คณะผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1) คัดกรองงานศิลปกรรมปูนปั้นในวัดที่มีความโดดเด่น เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ จำนวน 10 วัด โดยมีเกณฑ์การพิจารณาตามความเหมาะสม ประกอบด้วยสภาพของงานปูนปั้นและสภาพแวดล้อม ความโดดเด่นและคุณค่าของงานปูนปั้น และความสะดวกในการเดินทาง

2.2) คัดกรองงานศิลปกรรมปูนปั้นนอกวัด

2.3) ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร โดยจัดกลุ่มเส้นทางภายใต้สาระหรือแก่นเรื่อง (Theme) เดียวกัน ได้จำนวน 4 เส้นทาง เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นในวัด จำนวน 3 เส้นทางและงานปูนปั้นนอกวัด 1 เส้นทาง มีดังนี้

2.3.1) เส้นทางที่ 1 “คุรุมรรคา” เป็นเส้นทางชมงานปูนปั้นฝีมือช่างชั้นครู (Masters' Work)

2.3.2) เส้นทางที่ 2 “พาณิชย์นาวี” เป็นเส้นทางการค้าขายทางน้ำสมัยโบราณ (Waterway Trade)

2.3.3) เส้นทางที่ 3 “เพชรพลี - ชีว - พรหมณ” เป็นเส้นทางชุมชนพรหมณสมัยโบราณ (Ancient Brahmin Community)

2.3.4) เส้นทางที่ 4 “ตามรอยรามเกียรติ์” (Ramakien Path) เป็นเส้นทางที่จัดแสดงงานปูนปั้นตามบทละคร เรื่อง รามเกียรติ์ เป็นฝีมือช่างปูนปั้นเมืองเพชรยุคปัจจุบัน

2.4) จัดทำคู่มือท่องเที่ยวงานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร จำนวน 4 เล่ม 4 เส้นทาง

2.5) จัดทำแอปพลิเคชัน “ปูนปั้นพาเพลิน” แสดงรายละเอียดผลงานตามรอยรามเกียรติ์ในเส้นทางที่ 4 และเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 4 เส้นทางกับแผนที่กูเกิ้ล (Google Map)

3) **ขั้นตอนที่ 3 (R₂) จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร** ดำเนินการดังนี้

3.1) จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้น ตามเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 4 เส้นทาง

3.2) สอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร จำนวน 113 คน ประกอบด้วย ครู กศน.ตำบล 5 คน นักศึกษานอกระบบ (กศน.) 90 คน และนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 18 คน โดยใช้แบบสอบถาม และสนทนากลุ่ม

3.3) ประชุมสรุปผลการจัดกิจกรรม สรุปปัญหา และข้อเสนอแนะกับคณะผู้วิจัยในพื้นที่ เป็นครู กศน. หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการเรียนรู้ และผู้บริหาร กศน.อำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวนทั้งสิ้น 12 คน

4) **ขั้นตอนที่ 4 (D₂) เสนอเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร** ดำเนินการดังนี้

4.1) ประชุมคณะวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเส้นทางท่องเที่ยว

4.2) ปรับปรุงเส้นทาง คู่มือท่องเที่ยว และแอปพลิเคชันเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 4 เส้นทาง การดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร กิจกรรมแต่ละขั้นตอน ดังแสดงในภาพที่ 2 – ภาพที่ 7

ภาพที่ 2 สัมภาษณ์ผู้รู้ด้านศิลปวัฒนธรรม

ภาพที่ 3 สำรวจศิลปกรรมปูนปั้น

ภาพที่ 4 ประชุมคัดเลือกศิลปกรรมปูนปั้น

ภาพที่ 5 ประชุมคัดเลือกศิลปกรรมปูนปั้น

ภาพที่ 6 แหล่งปูนปั้นที่คัดเลือกตามเส้นทางท่องเที่ยว (เส้นทางที่ 1 – 3)

ภาพที่ 7 แหล่งปูนปั้นเส้นทางท่องเที่ยวถนนราชดำเนิน (เส้นทางที่ 4)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร มีผลการวิจัย ดังนี้

1) งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร พื้นที่อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วยงานศิลปกรรมปูนปั้นภายในวัดมีจำนวน 71 แห่ง และนอกบริเวณวัดมีจำนวน 3 แห่ง

2) ผลการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร ภายใต้สาระหรือแก่นเรื่อง (Theme) เดียวกัน ได้เส้นทาง จำนวน 4 เส้นทาง เป็นงานศิลปกรรมปูนปั้นภายในวัด 3 เส้นทางและงานศิลปกรรมปูนปั้นนอกวัด จำนวน 1 เส้นทาง มีดังนี้ 2.1) เส้นทาง “คุรุมรรคา” งานปูนปั้นฝีมือช่างชั้นครู (Masters’ Work) 2.2) เส้นทาง “พาณิชย์นาวี” การค้าขายทางน้ำสมัยโบราณ (Waterway Trade) 2.3) เส้นทาง “เพชรพลี - ชีว - พรหมณ์” วัดในชุมชนพรหมณ์สมัยโบราณ (Ancient Brahmin Community) 2.4) เส้นทาง “ตามรอยรามเกียรติ์” (Ramakien Path) ชิงงานปูนปั้นเรื่องรามเกียรติ์ ถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

3) ผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นในหลายเรื่อง ได้แก่ เรียนรู้แหล่งงานปูนปั้น ลวดลายปูนปั้น ขั้นตอนการทำปูนปั้นและวัสดุที่ใช้ รวมทั้งภูมิปัญญาการดำปูนปั้นของเพชรบุรี เรียนรู้เรื่องรามเกียรติ์ พุทธประวัติและวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัย เรียนรู้งานศิลปะแบบผสมผสานระหว่างศิลปะไทยกับศิลปะจีน ได้รู้จักปราชญ์และผู้รู้ช่างปูนปั้นเพชรบุรีที่มีชื่อเสียง และลักษณะงานช่างที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิด ความประทับใจผลงานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชรที่มีความสวยงาม ละเอียดอ่อนและอ่อนช้อย ประทับใจฝีมือ และภูมิปัญญาช่าง

เมืองเพชร ประทับใจลวดลายของปูนปั้นสามารถเล่าเรื่องราวได้ ประทับใจในการอนุรักษ์งานปูนปั้นมาจนถึงปัจจุบันทำให้เห็นคุณค่าของงานเก่าๆ เกิดความรักและหวงแหนชุมชนมากขึ้น

4) เสนอแนะวัดและสถานที่สำคัญในเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร จำนวน 4 เส้นทาง มีดังนี้

4.1) เส้นทาง “ครูมรรคา” งานปูนปั้นฝีมือช่างชั้นครู (Masters' Work) ประกอบด้วยปูนปั้น วัดพลับพลาชัย มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันซุ้มประตูอุโบสถ กรอบซุ้มประตูอุโบสถ ซุ้มหน้าต่างอุโบสถและ หน้าบันเก๋งจีน วัดมหาธาตุวรวิหาร มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันอุโบสถทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ปูนปั้น ประดับฐานพระพุทธรูป ระหว่างทางเข้าพระอุโบสถด้านทิศตะวันออก ปูนปั้นประดับหน้าบันซุ้มทางเข้าระเบียงคด หน้าบันทิศตะวันออกพระวิหารหลวง ปูนปั้นประดับหน้าบันฝั่งตะวันออก ศาลานางสาวอัมพร บุญประคองและ ซุ้มประตูทางเข้าวัด วัดใหญ่สุวรรณาราม มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันอุโบสถทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ส่วนจุดชมงานศิลปกรรมอื่นๆ เช่น จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญเรือนไทย 9 ห้อง และ หอไตรกลางน้ำ และวัดสระบัว มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันอุโบสถทิศตะวันออก และทิศตะวันตก ซุ้มประตู อุโบสถทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ซุ้มประตูทางเข้าอุโบสถ ฐานเสมารอบอุโบสถและปราสาทประดับหน้าอุโบสถ

4.2) เส้นทาง “พาณิชย์นาวี” การค้าขายทางน้ำสมัยโบราณ (Waterway Trade) ประกอบด้วยปูนปั้น วัดเขมาภิรตการาม มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันอุโบสถทิศตะวันออกและทิศตะวันตก หน้าบันศาลา การเปรียญทิศตะวันออกและทิศตะวันตก และซุ้มหน้าต่างศาลาการเปรียญ วัดหนองควง มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันอุโบสถหลังเก่าทิศตะวันออกและทิศตะวันตก หน้าบันศาลาการเปรียญทิศตะวันออกและทิศตะวันตก และ หน้าบันศาลาเมรุ และวัดทองนพคุณ มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันอุโบสถทิศตะวันออกและทิศตะวันตก

4.3) เส้นทาง “เพชรพลี - ชีว - พรหมณ์” วัดในชุมชนพรหมณ์สมัยโบราณ (Ancient Brahmin Community) ประกอบด้วยปูนปั้นวัดเพชรพลี มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันอุโบสถทิศตะวันออกและ ทิศตะวันตก ส่วนจุดชมงานศิลปกรรมอื่นๆ เช่น อาคารวชิรปราสาท สุวรรณเจดีย์และเสาชิงช้า วัดชีวประเสริฐ มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันอุโบสถทิศตะวันออกและทิศตะวันตก และวัดสนามพรหมณ์ มีจุดชมงานปูนปั้น ได้แก่ หน้าบันอุโบสถหลังเก่า 3 ทิศ หน้าบันทิศเหนือ ทิศใต้และทิศตะวันออก หน้าบันอุโบสถหลังใหม่ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ฐานเสมาปูนปั้นประดับเสาและซุ้มหน้าต่าง

4.4) เส้นทาง “ตามรอยรามเกียรติ์” (Ramakien Path) แหล่งรวมงานปูนปั้นฝีมือช่างเมืองเพชรเรื่อง รามเกียรติ์ ถนนราชดำเนิน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 38 ชิ้น ได้แก่ ปูนปั้นรามเกียรติ์ ตอน นารายณ์ ทรงสุบรรณ หิรันตย์กษัตริย์แผ่นดิน ทศกัณฐ์อุ้มนางมณโฑ พาลีซิงนางมณโฑจากทศกัณฐ์ พาลีรบกับทรีพ พาลีรบ กับสุครีพ พระรามออกบวช พาลีสอนน้อง ปลอดภัยยักษ์กุมพล นางสามนักรหาทูลทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์ลักพา นางสีดามาจากพระราม พระรามรบกับทศกัณฐ์ หนุมานลองฤทธิ์ฤๅษี ทศกัณฐ์เกี่ยวนางสีดา น้ำป้อน้อย พิเภกถูก ขับออกจากเมือง พิเภกถวายตัวรับใช้พระราม เบญจกายแปลงเป็นศพสีดาตายลอยน้ำมาหลอกพระราม หนุมาน เกี่ยวนางเบญจกาย หนุมานกับนิลพัทวิวาทกัน หนุมานเกี่ยวนางสุพรรณมัจฉา หนุมานรบกับมัจฉานู หนุมานทาว เป็นดาวเป็นเดือน หนุมานรบกับไมยราพ หนุมานฆ่าไมยราพ กุมภกรรณเฉลยปริศนาองคต สุครีพถูกกุมภกรรณ หลอกให้ถอนต้นรัง หนุมานรบกับกุมภกรรณ พระลักษมณ์รบกับอินทรชิต พระลักษมณ์ถูกศรนาคนาคาศ อินทรชิต ดุดนมนางมณโฑ พระโคบุตรฤๅษีกั้นห้ามทศกัณฐ์ พญาสหายช่วยนางสีดา พระรามรบทศกัณฐ์ สีดาลุยไฟ พระราม ตัดหางมัจฉานู หนุมานปราบช้างเอราวัณ และนารายณ์แบ่งภาคอวตาร ซึ่งงานปูนปั้นทั้งหมดเป็นช่างปูนปั้น เมืองเพชรรุ่นปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร มีผลการวิจัยที่เป็นประเด็นสำคัญ สามารถนำมาอภิปรายในเรื่องงานศิลปกรรมในด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยว ด้านการเรียนรู้ ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และด้านลวดลาย ดังนี้

1. ด้านการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้หลักในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ตามแก่นเรื่อง 4 เส้นทาง คือเส้นทางที่ 1 คุรุมรรคา เป็นเส้นทางชมงานฝีมือปูนปั้นชั้นครูที่โดดเด่นในยุคหนึ่งๆ เส้นทางที่ 2 พาณิชยนาวิ เป็นเส้นทางวัดที่มีปูนปั้นในเส้นทางชุมชนการค้าทางน้ำสมัยโบราณ เส้นทางที่ 3 เพชรพลี-ชีวะ-พราหมณ์ เป็นเส้นทางชมฝีมือปูนปั้นวัดบริเวณชุมชนพราหมณ์ในอดีต และเส้นทางที่ 4 ตามรอยรามเกียรติ์ เป็นเส้นทางชมฝีมือช่างปูนปั้นเรื่องรามเกียรติ์ตอนต่างๆ บริเวณถนนราชดำเนิน อำเภอเมืองเพชรบุรี ที่เป็นฝีมือช่างปูนปั้นเพชรบุรีรุ่นปัจจุบัน การจัดทำเส้นทางดังกล่าวผู้วิจัยจัดเส้นทางตามแก่นเรื่องและความต่อเนื่องของเส้นทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (Pinkaw, 2008) ที่กล่าวถึงหลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองประวัติศาสตร์ เป็นการนำเสนอเรื่องวัฒนธรรม ความเชื่อ ศิลปะท้องถิ่นผ่านกิจกรรมและเกิดจากการวางผังบริเวณแหล่งท่องเที่ยว กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ง่าย สะดวกปลอดภัย ได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวตามเส้นทางที่จัดทำขึ้นและการจัดเส้นทางท่องเที่ยวควรให้มีความแตกต่าง อาจทำขึ้นได้หลายเส้นทางเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว

2. ด้านการเรียนรู้ จากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่าได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมปูนปั้นเมืองเพชร เรียนรู้แหล่งปูนปั้น เรียนรู้ลวดลายปูนปั้น เรียนรู้ความเป็นมาและเรื่องราวในประวัติศาสตร์ เรียนรู้ขั้นตอนการทำปูนปั้นและวัสดุที่ใช้ เรียนรู้ภูมิปัญญาการดำปูนของช่างเพชรบุรีที่แตกต่างจากที่อื่น เรียนรู้เรื่องรามเกียรติ์ พุทธประวัติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัย ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ความเชื่อและวัสดุที่มีในท้องถิ่น ได้เรียนรู้ศิลปะแบบผสมผสานระหว่างศิลปะไทยกับศิลปะจีน ได้รู้จักบุคคลที่เป็นช่างปูนปั้นของเพชรบุรี ได้เรียนรู้ว่าช่างปูนปั้นเพชรบุรีมีฝีมือเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป ได้เรียนรู้ลักษณะงานช่างปูนปั้นที่เป็นเอกลักษณ์ของคนเพชรบุรีและเกิดความคิดว่างานปูนปั้นเป็นงานที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ Greg Richard (2010) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็น ทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่มีจุดหมายเพื่อการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรม และเชื่อว่าจะช่วยให้การท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือของการทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของความหลากหลายในวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากจะเป็นการเสริมแรงให้การตระหนักรู้ในคุณค่าของชุมชนของตนเองแล้ว ขณะเดียวกัน ก็เป็นการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของการสร้างสรรค์ให้กับนักท่องเที่ยวเอง เพื่อที่จะนำประสบการณ์ที่ได้จากการเดินทางท่องเที่ยวไปใช้ในวิถีชีวิตของตนเองอีกด้วย

3. ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษาของคณะผู้วิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ประทับใจในการอนุรักษ์งานปูนปั้น ภูมิใจในงานท้องถิ่นที่ยังคงสืบทอดจนถึงปัจจุบัน รู้คุณค่างานปูนปั้นและเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนภูมิปัญญาเรื่องศิลปะปูนปั้นท้องถิ่น ต้องการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าภูมิปัญญาที่มีกระบวนการเกิดจากการสืบทอด ถ่ายทอดองค์ความรู้แล้วพัฒนา เลือกรสรจนเกิดทักษะความชำนาญในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต เกิดความรู้ใหม่ที่เหมาะสม และสืบทอดต่อไป การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นควรหาแนวทางการดำเนินการเพื่อเป็นการยกย่องให้สืบทอดต่อไปด้วยแนวทางการดำเนินการหลายประการ เช่น การศึกษา ค้นคว้า วิจัย โดยการส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการศึกษาวิจัยเรื่อง

ภูมิปัญญาในแต่ละด้าน ในแต่ละท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมนึก จันทร์ทอง (Chanthong, 2008) พบว่า งานปูนปั้นมีความงดงามด้านรูปแบบ การจัดองค์ประกอบและการถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญา และยังระบุว่างานปูนปั้นในแง่เป็นแหล่งรายได้ เช่น ก่อให้เกิดรายได้ของกลุ่มช่าง และสถานที่ที่แสดงงานปูนปั้น อีกด้วย

4. ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการศึกษาของคณะวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวงานปูนปั้นให้มากขึ้น มีคู่มือได้รับการเผยแพร่ให้มากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของขวัญชนก ทองล้วน (Thonglaun, 2015) ที่กล่าวถึงงานปูนปั้นซึ่งเป็นศิลปกรรมท้องถิ่น ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรีที่สืบทอดจากอดีตถึงปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ งานศิลปกรรมปูนปั้นถือเป็นส่วนหนึ่งในการชูภาพลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่สืบทอดมายาวนาน

5. ด้านลวดลาย ผลการศึกษาของคณะวิจัยพบว่า วัดในเส้นทางท่องเที่ยว 3 เส้นทางมีเอกลักษณ์ของงานปูนปั้นสกุลช่างเมืองเพชร ในเรื่องของลักษณะลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ พบได้จากงานสมัยเก่าและงานสมัยใหม่ ตัวอย่างเช่น ลวดลายหน้าบันของวัดเกือบทุกแห่งในเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้มีลักษณะเอกลักษณ์ หรือคำที่ช่างปูนปั้นใช้คำว่า “จับไม่เหมือนกัน” สอดคล้องกับแนวคิดที่ระบุว่า การเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านงานช่างปูนปั้น กรรมวิธีและแบบแผนลายไทยแบบโบราณสืบมาจนถึงปัจจุบัน ผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้แบบปากต่อปากหรือครูช่างรุ่นพี่ทำให้ดูในการปฏิบัติ การทำงานจริง และจากการศึกษาผลงานหรือตำรางานศิลปะไทยตามแนวทางของรุ่นพี่แนะนำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงกมล บุญแก้วสุข (Boonkaewsuk, 2014) ศึกษาพบว่าผลงานปูนปั้นเมืองเพชรบุรียุคปัจจุบันมีการพัฒนาสืบเนื่องกับกระแสนงานช่างเมืองเพชรบุรี ปรากฏหลักฐานระหว่าง พ.ศ. 2460 - 2510 ได้แก่ ลวดลายแบบอสมมาตร แบบแผนการออกแบบลวดลายในงานหน้าบันและคาน้ำนิยมนิยมแสดงเรื่องราวผ่านงานประติมากรรมหรืองานประติมากรรมผ่านกลุ่มประติมากรรม “ตัวทับลาย”

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1) สถานศึกษาทั้งในและนอกระบบชุมชนควรจัดการเรียนรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานศิลปะ เช่น เนื้อหาเรื่องราว ขั้นตอนการทำลวดลาย เป็นต้น โดยให้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง

1.2) ควรจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวโดยกำหนดเส้นทางตามแก่นเรื่อง เช่น ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นต้น

1.3) ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการชื่นชมศิลปะ โดยการชมในพื้นที่จริงให้เห็นรายละเอียด ความสวยงามและความสำคัญ

1.4) เมืองเพชรบุรี ควรกำหนดพื้นที่ท่องเที่ยวงานศิลปกรรมปูนปั้นลงในผังเมืองรวมของจังหวัดเพชรบุรี

2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้รูปแบบใหม่ๆ ที่จะเป็นการเปิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ เช่น การทำภาพยนตร์สารคดี ภาพยนตร์สั้น เป็นต้น

2.2) ควรพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้งานศิลปกรรมสกุลช่างเมืองเพชรในสาขาอื่นๆ

.....
2.3) ควรพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำสำหรับแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ริมน้ำ เพื่อเป็นการเพิ่มประสบการณ์
และทางเลือกใหม่ๆ

References

- Boonkaewsuk, D. (2014). **Art of Petchaburi Artists: Present and Past Stucco Work**. Doctor of Philosophy Thesis Program in Thai Art History Faculty of Arts Silpakorn University. (in Thai)
- Chanthong, S. (2008). **Stucco art Mueang Phetchaburi and Value Creating, and Cultural Value**. Master of Arts Thesis Program in Cultural Science Faculty of Cultural Science Mahasarakorn university. (in Thai)
- Patanapol, P. (2011). **Development of Phetchaburi River Cultural Tourism Route**. Master of Arts Thesis Program in Cultural Administration College of Innovation Thammasat University. (in Thai)
- Pinkaew, W. (2008). **Study for Ecotourism Route Proposal in Mueang District, Phetchaburi Province**. Master of Science Thesis Program in Planning and Management Tourism for Environment Conservation Faculty of Environmental Culture and Ecotourism Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Richards, G. (2010). **Creative Tourism and Local Development**. In Wurzbarger, Rebecca, et al. *Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences or Travelers Worldwide*. Santa Fe: Sunstone Press.
- Thongluan, K. (2015). **Ramakien Stucco on Ratchadamnoen Road Changwat Phetchaburi: Dynamics of the Usage of Ramakien in Contemporary Thai Art**. Master of Arts Thesis Program in Thai Department of Thai Faculty of Arts Chulalongkorn University. (in Thai)